

JOSEF HUPPMANN VON VALBELLA – ZAKLADATEL CIGARETOVÉHO PRŮMYSLU A MAJITEL VELKOSTATKU SOLNICE V LETECH 1867–1890

JOSEF HUPPMANN VON VALBELLA – CIGARETTE IN- DUSTRY FOUNDER AND OWNER OF THE SOLNICE ESTATE 1867–1890

Tereza Vinterová

Muzeum a galerie Orlických hor, Jiráskova 2, 516 01 Rychnov nad Kněžnou, e-mail: vinterova@moh.cz

---

Abstract: Josef Huppmann von Valbella (1814–1897) was a successful businessman, the founder of tobacco factories in St. Petersburg, Moscow, Odessa, Warsaw, Dresden and New York. His Laferme company was one of the world's earliest cigarette producers. In 1867 he purchased the Solnice estate.

Keywords: Josef Huppmann von Valbella, tobacco industry, cigarettes, Solnice, Kvasiny

V průběhu 19. století stále častěji přecházelo vlastnictví velkostatků (někdejších panství) ze starých šlechtických rodů do rukou moderních průmyslníků a velkoobchodníků, z nichž mnozí dosáhli také povýšení do šlechtického stavu. Jedním z takových velmi úspěšných podnikatelů byl i Josef Huppmann von Valbella, majitel velkostatku Solnice v letech 1867–1890.

Tento příspěvek se pokouší přiblížit životní příběh tohoto zajímavého muže, ovšemže bez nároku na úplnost. V dosavadní literatuře o Solnici a Kvasinách o něm nejsou téměř žádné zmínky. Dozvídáme se pouze, že velkostatek Solnice koupil v roce 1867 za 800 000 zlatých, byl za něho zrušen panský pivovar v Kvasinách a přeměněn na továrnu na likéry a v roce 1890 velkostatek opět prodal.^{1/}

Nejdůležitějším zdrojem informací pro tento příspěvek byly internetové digitální knihovny, vzhledem k Huppmannovým pestrým životním osudům nejen české, ale také ruské, polské, rakouské, německé, italské i americké. Jsem si vědoma úskalí tohoto přístupu, mnohé aspekty Huppmannova života tímto způsobem zůstaly zcela jistě neodhaleny, ale archivní průzkum v Německu, Polsku, Rusku a dalších zemích není v současné době v mých silách. Domnívám se však, že i to, co je možné o Huppmannovi zjistit díky digitalizaci novin a knih, osvětluje jednu pozapomenutou kapitolu dějin Podorlicka.

České archivní prameny zahrnují pouze knihy zámeckých účtů, farní kroniky a několik dalších drobností.

1/ JIZBA, Jiří: Místopis a veřejná správa Kostelecka a Rychnovska, Vamberk 1937, s. 224.

Odtud převzal stejné informace i Jaroslav Láška, srov.: LÁŠKA, Jaroslav: Třetí kniha léta Páně o historii rychty kvasinské, Solnice 1996, s. 243.

TOVÁRNY NA CIGARETY LAFERME

Josef Huppmann se narodil 26. srpna 1814 v městečku Olesko v tehdejší Haliči, tedy v jedné z částí habsburské monarchie, dnes na území Ukrajiny.^{2/} O jeho rodině není nic bližšího známo. Pouze v knize *Semigothaisches genealogisches Taschenbuch* z r. 1913, což je antisemitský soupis Židů přízeněných a přivdaných do evropských šlechtických rodin, je uváděn jako Žid.^{3/} Naproti tomu některé ruské zdroje mluví o tom, že byl původně katolickým knězem.^{4/} Není ale jasné, odkud toto tvrzení čerpají.

Ve 40. letech 19. století Huppmann přišel do Petrohradu, kde nejprve působil jako specialista na vodoléčbu, mj. otužoval ruské námořníky. Brzo ale musel pro nedostatek klientely hledat jiný způsob obživy.^{5/}

V červnu 1850 se v petrohradském luterském kostele sv. Anny oženil s ruskou Němkou, luteránkou Katharinou Friedbergovou, rozenou Seemannovou (nar. 25. 11. 1818). Byla to vdova a měla dvanáctiletou dceru, také Katharinu.^{6/}

O dva roky později, v roce 1852, založil malý obchůdek s dílnou na výrobu cigaret na Něvském prospektu čp. 46 v Petrohradě. V počátcích tam pracoval pouze s manželkou a nevlastní dcerou. Firmu pojmenoval Laferme.^{7/} Do té doby byly cigarety neznámé, kouřily se dýmky a doutníky. Někteří lidé, často vojáci a studenti, si sypali tabák místo do doutníků na kousek papíru, utržený např. z nějakého obalu, který potom stočili do ruličky. Huppmann byl ne-li úplně první, tak jeden z prvních, kdo začal cigarety vyrábět a prodávat.^{8/} Za krátký čas jeho podnik vzrostl a z něj se stal boháč.

-
- 2/ *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*, r. 49, 1899, s. 437.
<https://archive.org/stream/gothaischesgen1899491goth#page/871/mode/1up> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 3/ *Semigothaisches genealogisches Taschenbuch ari(st)okratisch-jüdischer Heiraten mit Enkel-Listen*, München 1912, s. 149.
- 4/ Sartor, Wolfgang: *Torgovjy dom «Špis» i tabačnaja fabrika «Laferm» v 1852–1914 gg.* (Issledovanije po istorii predprinimatel'stva i promyšlennosti Sankt-Petěrburga), *Peterburgskije čtenija* 96, Sankt-Petěrburg 1996, s. 301–304, zde s. 302.
<https://books.google.cz/books?id=CGMMAQAAMAA-J&q=%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BD+%D0%B3%D1%83%D0%BF%D0%BC%D0%B0%D0%BD> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 5/ PELIKAN, A. A.: *Vo vtoroj polovine XIX. veka. Studničeskije gody. I. V dome u děda. Golos minulšago, žurnal istorii i istorii literatury*, r. 3, č. 1, Moskva 1915, s. 146–163, zde s. 147–148.
https://books.google.cz/books?ei=ZDDnVNiFoP_ygPjroHoDg&hl=cs&id=sVPvAAAAAMAA-J&dq=%22%D0%93%D1%83%D0%BF%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%8A%22 [cit. dne 1. 6. 2015]
- 6/ *Central'nyj gosudarstvennyj istoričeskij archiv Sankt-Petěrburga, Dublikaty Ljutěranskich metričeskich knig*, 828–14/61, s. 105.
<https://familysearch.org/pal:/MM9.1.1/VT9Y:JXP> [cit. dne 1. 6. 2015]
 Též *Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser*, r. 49, 1899, s. 437.
<https://archive.org/stream/gothaischesgen1899491goth#page/871/mode/1up> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 7/ BOGDANOV, Igor Alexejevič: *Dym otečestva, ili, Kratkaja istorija tabakokurenija*. Moskva 2007, s. 164–166.
<https://books.google.cz/books?id=AMLfAAAAAMAA-J&q=%D0%B1%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%BD+%D0%B3%D1%83%D0%BF%D0%BC%D0%B0%D0%BD> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 8/ *Za první továrnu na cigarety na světě označuje Huppmannův podnik SARTOR*, Wolfgang: *Torgovjy dom «Špis»...*, s. 302.

V 50. letech Huppmann pobýval v Paříži (v letech 1856 a 1858 se tam narodily jeho nejmladší dcery).^{9/} Nenašla jsem žádné zmínky o tom, že by v Paříži podnikal, domnívám se, že za tím stálo vzdělání jeho nevlastní dcery Kathariny. Ta totiž toužila stát se baletkou a poté, co nebyla přijata na baletní školu v Petrohradě, odjela celá rodina do ciziny, kde jí Huppmann zaplatil baletní školu.^{10/} Mohlo jít právě o Paříž.

Katharina Friedbergová se skutečně stala baletkou, dokonce primabalerinou. Jednu sezonu tančila přímo v Petrohradě v carském divadle, mj. hlavní roli v ruské premiéře dodnes známého baletu Korzár. V petrohradské společnosti ovšem kolovaly zvěsti, že tuto roli dostala díky tatínkovým penězům.^{11/} Z Petrohradu snad i proto opět odjela a následně tančila v různých evropských divadlech (Paříž, Londýn, Vídeň, Mnichov...). Byla všeobecně považována za jednu z nejlepších baletek své doby, co se týče gest, mimiky a celkového výrazu. Několikrát vystupovala také v Praze a do českých novin o ní psali pochvalné recenze mj. Bedřich Smetana a Jan Neruda.^{12/} V roce 1864 se provdala za hraběte Josefa Augusta Westphalen zu Fürstenberga.

Postupně byly založeny pobočky firmy Laferme v Moskvě, Varšavě a Oděse. Kromě cigaret se ve všech pobočkách vyráběly i doutníky, tabák do dýmek a šňupací tabák. Protože byly cigarety novinkou, ze začátku pro ně ještě nebylo ustálené označení, a tak se jim dokonce říkalo také „laferme“ (jako synonymum pro cigaretu je toto slovo použito i v několika literárních dílech anglických, francouzských i německých).

V roce 1862 byla založena pobočka v Drážďanech (první továrna na cigarety v Německu). Začínala v jedné místnosti na adrese Ostra-allee 10, zpočátku se čtyřmi německými a dvěma ruskými dělnicemi a jedním ruským krájecem tabáku. Ruští za-

9/ Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser, r. 49, 1899, s. 437.

Též opis křestního listu Nadine Speranzy Huppmannové, SOA Plzeň, Sběrka matrik západních Čech, sign. Týnec 20, matrika narozených farností Týnec 1878–1895, s. 228.

http://www.portafortium.cz/iipimage/30069890/tynec-20_2290-n?x=252&y=22&w=837&h=325 [cit. dne 1. 6. 2015].

10/ PELIKAN, A. A.: Vo vtoroj polovine XIX. veka. Studenčeskije gody. I. V dome u děda. Golos minušago, žurnal istorii i istorii literatury, r. 3, č. 1, Moskva 1915, s. 146–163, zde s. 152.

<https://books.google.cz/books?id=kAQsAQAAAMAJ&q=%22%D0%91%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%80%D1%8F+%D1%81%D0%B2%D0%BE%D0%B8%D0%BC%D1%8A+%D0%BF%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%80%D0%BE%D1%81%D0%B0%D0%BC%D1%8A%22> [cit. dne 1. 6. 2015].

Též PLEŠČEJEV, Alexandr: Naš balet (1673–1899): balet v Rossii do načala XIX. stoletija i balet v Sankt-Petěrburge do 1899 goda, Sankt Petěrburg 1899, s. 236–237.

<https://books.google.cz/books?id=Mtw5AQAIAAJ&q=%D0%A4%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3> [cit. dne 1. 6. 2015].

11/ PELIKAN, A. A.: Vo vtoroj polovine XIX. veka. Studenčeskije gody. I. V dome u děda. Golos minušago, žurnal istorii i istorii literatury, r. 3, č. 1, Moskva 1915, s. 146–163, zde s. 152.

<https://books.google.cz/books?id=kAQsAQAAAMAJ&q=%D0%9A-%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D1%83%20%D0%A-4%D1%80%D0%B8%D0%B4%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B3%D1%8A> [cit. dne 1. 6. 2015].

12/ Národní listy, r. 4. č. 145, 31. 5. 1864, s. 3; tamtéž, č. 152, 7. 6. 1864, s. 3; tamtéž, č. 159, 14. 6. 1864, s. 2. <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6088592> [cit. dne 1. 6. 2015].

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6088618> [cit. dne 1. 6. 2015].

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6088645> [cit. dne 1. 6. 2015].
Srov. BRODSKÁ, Božena: Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945, Praha 2006, s. 103–104, a BARTOŠ, Josef: Prozatímní divadlo a jeho opera, Praha 1938, s. 61–63.

městnanci měli zaučit místní.^{13/} Výroba zde byla zpočátku ruční, ale už v roce 1864 si firma pronajala prostory na náměstí An der Kreuzkirche, kam byly o rok později umístěny první stroje a zaměstnáno 20–30 dělnic. Počet dělnic rychle přesáhnul stovku.^{14/} Huppmann se v této době do Drážďan přestěhoval. V drážďanských adresářích je jako jeho bydliště uváděno v r. 1863 Ostra-allee 11, v letech 1864–1870 An der Kreuzkirche 6 (tedy v obou případech přímo u jeho podniku) a v letech 1871–1878 Beuststrasse 4 (šlo o vilovou ulici blízko tehdejšího tzv. Českého nádraží).^{15/} Výrobky odsud se v hojné míře exportovaly přes Vídeň a Terst do Itálie. V Drážďanech potom rychle vyrostly další továrny na tabák a cigarety, ve 30. letech 20. století byla v tomto odvětví zaměstnána třetina obyvatel města.

Cigarety Laferme byly tak oblíbené, že se opakovaně falšovaly, proběhlo několik soudních procesů v Německu i v Rusku. Např. v roce 1869 se v Berlíně objevil jakýsi člověk, který tvrdil, že se jmenuje Izák Laferme, a nechal si zapsat firmu s názvem Laferme do obchodního rejstříku. Hned druhý den po zápisu ji prodal jistému berlínskému obchodníkovi a potom se po něm slehla zem.^{16/}

Máme k dispozici statistiky týkající se továrny v Petrohradě z let 1862–1867. V roce 1862 v ní byli zaměstnáni 3 mistři, 8 mužských dělníků, 25 žen a 1 chlapec mladší 15 let. V tomto roce statistika zjišťovala také počet gramotných dělníků, těch je uvedeno 26.^{17/} Největší počet dělníků byl uveden v roce 1866: celkem 448, z toho 378 žen.^{18/}

Varšavská továrna je podrobně popsána v novinovém článku z roku 1872: „(...) V minulém roce tato továrna vyrobila 60 milionů cigaret, 7 milionů doutníků, 120 000 funtů tabáku vyšších druhů a 24 000 funtů šňupacího tabáku. Továrna zaměstnávala 450 dělníků obou pohlaví, mezi nimiž většinu tvořily mladé ženy, užíváné výlučně k výrobě cigaret.

- 13/ Compagnie Laferme. Tabak- und Cigaretten-Fabriken Dresden 1862–1912. Berlin 1912, s. 6.
<http://orka.bibliothek.uni-kassel.de/viewer/image/1389601123492/10/> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 14/ Compagnie Laferme. Tabak- und Cigaretten-Fabriken Dresden 1862–1912. Berlin 1912, s. 22.
<http://orka.bibliothek.uni-kassel.de/viewer/image/1389601123492/26/> [cit. dne 1. 6. 2015].
- 15/ Adreß- und Geschäftshandbuch der königlichen Haupt- und Residenzstadt Dresden für das Jahr 1863, s. 99.
<http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/76486/127/> [cit. dne 1. 6. 2015].
 Obdobně i další roky.
- 16/ Neues Freymden-Blatt, r. 8, č. 48, 17. 2. 1872, s. 14.
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aaid=nfb&datum=18720217&seite=14&zoom=33> [cit. dne 3. 6. 2015].
- 17/ Statičeskija svedenija o fabrikach i zavodach v S. Petěrburge za 1862 god, s. 5.
<http://leb.nlr.ru/edoc/277504/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BE-%D1%84%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%85-%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%85-%D0%B2-%D0%A1-%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3%D0%B5> [cit. dne 3. 6. 2015].
- 18/ Fabriki i zavody v S. Petěrburge i S. petěrburgskoj gubernii v 1866 godu, Sankt Petěrburg 1868, s. 5.
<http://leb.nlr.ru/edoc/277504/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B5-%D1%81%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BE-%D1%84%D0%B0%D0%B1%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%85-%D0%B8-%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%85-%D0%B2-%D0%A1-%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B1%D1%83%D1%80%D0%B3%D0%B5> [cit. dne 3. 6. 2015].

(...) V prvním patře stejné budovy se nachází velký sál s více než 200 dělnicemi, kde se vyrábějí cigarety. Dělnice, pracující při výrobě cigaret takzvaných nasypávaných a strojkových, dostávají za 1 000 kusů vyrobených cigaret od 35 do 80 kopějek podle druhu a vydělávají si od 1,5 do 8 rublů týdně, což záleží na pílí a zručnosti. (...) Továrna vyrábí přes 70 druhů cigaret různé ceny, od nejlevnějších po 30 kopějkách za 100 kusů až po nejdražší Imperial a Ambassadorské, které stojí 3 rubly za stovku.“ Součástí továrny byla i truhlářská dílna, kde se vyráběly dřevěné krabice na doutníky, tovární kuchyně a lékárna.^{19/}

VELKOSTATKÁŘ A ŠLECHTIC

Poté, co se Huppmannovi podařilo vybudovat prosperující firmu, rozhodl se zvýšit svou společenskou prestiž koupí velkostatku. V únoru 1866 si podal inzerát do vídeňských novin, podle nějž hledal „*Ein Gut mit schönem Schlosse, im Werthe von 200,000 bis 400.000 fl. Oe. M. (...) in der Nähe von Wien oder in der nächsten Nähe der Eisenbahnstrecke von Wien bis Bodenbach*“, ^{20/} tedy „panství s hezkým zámekem v ceně od 200 000 do 400 000 zl. rakouského čísla (...) blízko Vídně nebo v těsné blízkosti železniční trati z Vídně do Podmokel“, tj. do Děčína a dále do Drážďan. Není jasné, co ho vedlo k tomu, že místo toho v květnu 1867 koupil od hraběnky Frankenbergové velkostatek Solnice (s hezkým zámekem v Kvasinách). Nejbližší železniční stanice byla tehdy v Chocni. Zatímco Jaroslav Láška uvádí cenu 800 000 zlatých, podle dobového článku z Národních novin bylo zapláceno 750 000 zlatých.^{21/}

O rok později, v květnu 1868 byl Huppmann povýšen do šlechtického stavu, a to rovnou na barona, ovšem v žádné ze zemí, v nichž žil, ale v Itálii.^{22/} Proto dostal italský predikát de Valbella, většinou však používal německou variantu Huppmann von Valbella nebo von Huppmann-Valbella. Ve stejné době se uvažovalo o založení další pobočky firmy La Ferme ve Florencii (údajně na velké naléhání italské vlády), k tomu však nakonec nedošlo.^{23/} Šlechtický titul zřejmě souvisel s dovozem Huppmannových výrobků do Itálie.

19/ Gazeta przemyslowo-rzemieśnicza, r. 1, č. 9, 19. 2. (2. 3.) 1872, s. 69–70.
<http://cbuw.uw.edu.pl/dlibra/publication?id=54976&tab=3> [cit. dne 3. 6. 2015].

20/ Das Vaterland, r. 7, č. 23, 30. 1. 1866, s. 4.
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=vtl&datum=18660130&seite=4&zoom=33> [cit. dne 3. 6. 2015].

21/ Národní noviny, č. 11, 8. 5. 1867, s. 2.
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=6521406> [cit. dne 3. 6. 2015].

22/ Prager Abendblatt, č. 157, 4. 7. 1868, s. 2.
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=pab&datum=18680704&seite=2&zoom=33> [cit. dne 3. 6. 2015].

23/ Kurjer Warszawski, r. 48, č. 267, 20. 11. (2. 12.) 1868, s. 3.
http://cbuw.uw.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=45117&from=&dirids=1&ver_id=&lp=3&QI= [cit. dne 3. 6. 2015].

Těž Gazeta Warszawska, č. 273, 28. 11. (10. 12.) 1868, s. 4.
http://cbuw.uw.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=83415&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI= [cit. dne 3. 6. 2015].

Polské noviny v roce 1868 popisovaly Huppmanna následovně:

„Baron Josef Huppmann Valbella je jedním z těch lidí, jejichž život by měl právo před mnoha jinými figurovat na stránkách *Self Helpu*,^{24/} před šestnácti lety založil jako nikomu neznámý cizozemec (p. Huppmann pochází z Haliče) v hlavním městě Ruska malou dílnu na tabák a cigarety, v relativně krátkém čase dosáhl toho, že se jméno jeho firmy stalo proslulým v celé Evropě, dokonce i v Americe, a nejenže rozvinul svou původní továrnu do kolosálních rozměrů, ale ještě založil pobočku v Moskvě, druhou a třetí samostatnou pobočku například v Drážďanech a potom ve Varšavě, začal s velkými dodávkami svých výrobků italské státní tabákové režii (za což ho král Viktor Emanuel odměnil titulem barona) a na velké naléhání italské vlády pravděpodobně zakrátko založí ještě čtvrtou továrnu ve Florencii.^{25/}

Dostal také několik vysokých vyznamenání ruských, rakousko-uherských, německých, italských, ale i španělských (byl komandérem řádu italské koruny, španělského řádu Karla III. a ruského řádu sv. Stanislava).^{26/}

V roce 1872 si koupil další panství se zámkem, tentokrát Simmenau (dnes Symonkovo) v Pruském Slezsku.^{27/} V 70. letech investoval také do stavby luxusních bytových domů. Dva nechal postavit v Berlíně,^{28/} jeden v letech 1873–1875 ve Wroclawi (tam byl v dvorním traktu i kabaret s názvem podle jeho slezského zámku: Simmenauer Garten).^{29/}

V té době už ovšem nebyl jediným majitelem svých továren. V roce 1869 vytvořil společně s petrohradskými obchodníky Wilhelmem Stuckenem a Robertem Spiessem akciovou společnost Laferme, která převzala továrny na území tehdejšího Ruska (tj. všechny kromě Drážďan). Stanovy této společnosti byly v lednu 1870 schváleny carem.^{30/} Drážďanskou továrnu převzala v roce 1874 akciová společnost

24/ Narážka na knihu Samuele Smilese *Self-Help; with Illustrations of Character and Conduct* z roku 1859. Tento dobový bestseller popisoval příběhy lidí, kteří se dokázali vypracovat vlastní příl.

25/ *Gazeta Warszawska*, č. 273, 28. 11. (10. 12.) 1868, s. 4.

http://cbuw.uw.edu.pl/dlibra/docmetadata?id=83415&from=&dirids=1&ver_id=&lp=1&QI= [cit. dne 3. 6. 2015].

26/ Státní oblastní archiv v Zámruku, Sběrka matrik východočeského kraje, inv. č. 8698, sg. 150–6084, Matrika oddaných Solnice 1854–1902, s. 203.

Těž Meraner Zeitung, r. 31, č. 94, 6. 8. 1897, s. 2–3.

<http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitungsarchiv/Seite/Zeitungs/1//06.08.1897/42541/2> [cit. dne 3. 6. 2015].

27/ *Rübezahl. Derr Schlesischen Provinzialblätter*, r. 76, č. 10, říjen 1872, s. 538.

<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.32044018926998;view=1up;seq=610> [cit. dne 3. 6. 2015].

28/ Ve sbírkách Technische Universität Berlin jsou dvě různé verze stavebních plánů pro činžovní dům na Mittelstrasse čp. 40, z nichž jednu Huppmann schválil k provedení v červnu 1874, a plány na úpravu domu na Potsdamer Strasse 119 z roku 1876.

<http://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?set=1&p=79&Daten=233501> [cit. dne 3. 6. 2015].

<http://architekturmuseum.ub.tu-berlin.de/index.php?set=1&p=79&Daten=233595> [cit. dne 3. 6. 2015].

29/ GRZEGORCZYK, Bożena: My house is my castle. O semiologii dziełnastawowicznych pałaców czyszynowych Wrocławia, in: *Quart. Kwartalnik Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego*, č. 3 (13)/2009, s. 35–59, zde s. 48–49.

http://www.historiasztuki.uni.wroc.pl/quart/pdf/quart13_Grzegorzcyk.pdf [cit. dne 3. 6. 2015].

30/ *Polnoje sobranije zakonov rossijskoj imperii. Sobranije vtoroje. Tom XLV. Otdělenije perwoje, 1870, s. 3–7, zákon č. 47868.*

http://www.nlr.ru/e-res/law_r/search.php [cit. dne 3. 6. 2015].

„Compagnie Laferme“, kterou utvořili opět Stucken a Spiess.^{31/} V obou zemích firmy fungovaly pod stejnými názvy až do 20. století.

Huppmann se v této době začal věnovat také politice, aktivně novinovými články podporoval spolek tří císařů, tj. spolenectví Německa, Rakouska-Uherska a Ruska, což je pochopitelné vzhledem k jeho majetku v těchto třech státech. Tyto jeho články vyšly samostatně v útlém spisku.^{32/} Během rusko-turecké války v letech 1877–1878 psal do novin návrhy na uspořádání na Balkáně (Jihoslované v rámci Řecka)^{33/} a carovi poslal blahopřejný telegram k jeho vítězství, ukázalo se ovšem, že předčasně. Některé britské i německé noviny poukázaly na to, že potom získal zakázku na dodávky cigaret pro ruskou armádu.^{34/} Angažoval se i v německé vnitřní politice.

O tom, jak se Huppmannova rodina etablovala ve šlechtických kruzích, svědčí to, že čtyři z pěti dětí i jeho nevlastní dcera uzavřely sňatky s příslušníky evropských aristokratických rodů. Nevlastní dcera Katharina se po ukončení baletní kariéry stala manželkou hraběte Augusta Westphalen zu Fürstenberga.^{35/} Nejstarší syn Josef (nar. 1851 v Petrohradě) se v roce 1885 se oženil v New Yorku s Marie Jeanne O'Tard de la Grange z francouzského šlechtického rodu. Dcera Marie (nar. 1852 v Petrohradě) se v roce 1874 v Drážďanech provdala za Rudolfa Künsberga, svob. pána von Fronberg. Druhý syn Sergej (nar. 1854 v Petrohradě) zůstal svobodný a žil v Drážďanech jako sběratel umění a mecenáš. Josefina (nar. 1856 v Paříži) se provdala v r. 1877 v Kvasinách za Pierra Fernanda Hecquet d'Orvala, francouzského šlechťence a důstojníka. Nejmladší Nadine (nar. 1858 v Paříži) se v roce 1884 v New Yorku provdala za hraběte Leopolda Kolowrata-Krakovského (pocházel z větve rodu, která sídlila v Týnci u Klatov, nikoliv v Rychnově).^{36/} Z tohoto manželství se narodil Alexander Kolowrat, známý automobilový závodník a zakladatel rakouského filmového průmyslu.

HUPPMANN V USA

V 80. letech se Huppmann rozhodl rozšířit svoje podnikání i do Ameriky. Jeho příjezd do Spojených států komentovaly jedny americké noviny v únoru 1883 takto:

31/ Compagnie Laferme. Tabak- und Cigaretten-Fabriken Dresden 1862–1912. Berlin 1912, s. 22. <http://orka.bibliothek.uni-kassel.de/viewer/image/1389601123492/26/> [cit. dne 3. 6. 2015].

32/ Die Orientfrage und der Drei-Kaiser-Bund: offene Briefe von Freiherrn von Huppmann-Valbella an die Redaktion der Norddeutschen Allgemeinen Zeitung. Berlin 1877.

33/ Odpověď na tyto jeho návrhy vyšla v novinách Posel z Prahy, r. 1877, č. 78, 20. 3. 1877, s. 2. <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=11121324> [cit. dne 3. 6. 2015].

34/ Morning Post, 6. 11. 1877, s. 5. <http://www.britishnewspaperarchive.co.uk/search/results/1877-11-06/1877-11-06?basicsearch=%22valbella%22&exactsearch=true&newspapertitle=morning%20post&sortorder=score> [cit. dne 3. 6. 2015].

Vorwärts: Central-Organ der Sozialdemokratie Deutschlands, r. 2, č. 136, s. 1.

<http://www.google.cz/search?tbm=bks&hl=cs&q=%22nr.+136.%22+%22sonntag%22+%22huppmann%22#hl=cs&tbm=bks&q=%22baron+huppmann%22+vorw%C3%A4rts> [cit. dne 3. 6. 2015].

35/ BRODSKÁ, Božena: Dějiny baletu v Čechách a na Moravě do roku 1945, s. 101.

36/ Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Freiherrlichen Häuser, r. 49, 1899, s. 437.

<http://archive.org/stream/gothaischesgen1899491goth#page/871/mode/1up> [cit. dne 3. 6. 2015].

„Baron Huppmann byl zakladatelem a jediným vlastníkem továren La Ferme v Petrohradě, Varšavě a Drážďanech, které si pod jeho vedením získaly nejen evropský, ale dokonce celosvětový věhlas. Protože ruské podněbí nedělalo baronovi dobře, rozhodl se před několika lety prodat své továrny společnosti, o kterou se nikdy nezajímal a nezajímá. Potom odešel na rozlehlá panství, která vlastní ve Slezsku a v Čechách. Pobyt na venkově a správa jeho majetku nemohly uspokojit muže s takovou duševní aktivitou. Toužil po širším poli působnosti a poté, co vyřídil svoje záležitosti v Evropě, rozhodl se přijet do New Yorku, aby založil „Turkish Cigarette and Tobacco Factory“. Tato továrna, jak jsme informováni, bude zanedlouho otevřena pod firemním názvem „Monopole. Soudě podle baronových osobních schopností nepochybujeme o tom, že učiní jméno „Monopole“ v Americe stejně známým, jako „La Ferme“ v Evropě za jeho vedení.“^{37/} Továrna „Monopole Tobacco Works“ údajně jako první v Americe vyráběla cigarety z tureckého tabáku. Sídliila na Manhattanu na 2. Avenue a v roce 1888 zaměstnávala přes 150 dělníků.^{38/} Později její vedení převzal nejstarší syn Josef.

O tom, v jakých kruzích se Huppmann v Americe pohyboval, svědčí fakt, že si v říjnu 1883 pronajal na půl roku dům čp. 25 na Gramercy Park na Manhattanu za 250 dolarů měsíčně od proslulého vynálezce Thomase Alvy Edisona.^{39/} V březnu 1884 se v katolické katedrále v New Yorku vdávala nejmladší dcera Nadine za hraběte Leopolda Kolowrata. Svatby se účastnila místní smetánka, členové významných podnikatelských rodin, politici a diplomaté.^{40/} Někteří z nich později Huppmanna navštívili i v Kvasínách.

Aby rozptýlil případné pochybnosti o zdravotní nezávadnosti svých tabákových výrobků, napsal a vydal v New Yorku brožurku s názvem Real and Imaginary Dangers and How to Prevent Them: An Essay Relative to the Use of Tobacco, tedy Skutečná a domnělá nebezpečí a jak jim předcházet: Úvaha o užívání tabáku. Úryvek z ní byl přetištěn v roce 1888:

„Tabák, obzvláště turecký tabák, je nejlepší známý preventivní prostředek proti epidemiím všeho druhu, zvláště choleře a pravým neštovicím, protože kouř z tabáku odstraňuje ze vzdu-

37/ Truth, the Whole Truth, and Nothing But the Truth, New York, č. 1161, 19. 2. 1883, s. 3.

[http://fultonhistory.com/Newspapers/21/New York NY Whole Truth And Nothing But The Truth/1882-1883/New York NY Whole Truth And Nothing But The Truth 1882-1883-1202.pdf](http://fultonhistory.com/Newspapers/21/New%20York%20NY%20Whole%20Truth%20And%20Nothing%20But%20The%20Truth/1882-1883/New%20York%20NY%20Whole%20Truth%20And%20Nothing%20But%20The%20Truth/1882-1883-1202.pdf) [cit. dne 3. 6. 2015].

38/ Illustrated New York. The Metropolis of To-day. 1888, s. 127.

<https://archive.org/stream/illustratednewyo00newy#page/127/mode/1up> [cit. dne 4. 6. 2015].

39/ <http://edison.rutgers.edu/NamesSearch/DocDetImage.php3> [cit. dne 3. 6. 2015].

40/ Podrobný popis svatebního obřadu i hostiny přineslo nezávisle na sobě několik amerických novin: New York Times, 19. 3. 1884.

<http://query.nytimes.com/mem/archive-free/pdf?res=9A02E7D8113EEF33A2575AC1A9659C-94659FD7CF> [cit. dne 3. 6. 2015].

The World, r. 24, č. 8247, 19. 3. 1884, s. 5.

<http://fultonhistory.com/Newspaper%2011/New%20York%20NY%20World/New%20York%20NY%20World%201884/New%20York%20NY%20World%201884%20-%20200707.pdf> [cit. dne 3. 6. 2015].

The Evening Telegram, r. 17, č. 5761, New York, 18. 3. 1884, 3. vydání (3 hodiny odpoledne), s. 2

<http://fultonhistory.com/Newspapers%206/New%20York%20NY%20Evening%20Telegram/New%20York%20NY%20Evening%20Telegram%201884%20Jan%20-%20201884%20Apr%20Grayscale/New%20York%20NY%20Evening%20Telegram%201884%20Jan%20-%20201884%20Apr%20Grayscale%20-%20200780.pdf> [cit. dne 3. 6. 2015].

chu jed a ničí bakterie v atmosféře. V Petrohradě v Rusku jsem vlastnil největší továrnu na turecký tabák a cigarety během smrtící epidemie této obávané nemoci, cholery, a přesto nezemřel ani jeden z mých zaměstnanců, kterých bylo přes 2 000, z nichž mnozí byli ubytovaní v prostorách továrny; ještě úžasnější byla moje zkušenost v mé továrně ve Varšavě, která byla umístěna vedle cholerové nemocnice, a mezi mými zaměstnanci nedošlo v té době ani k jednomu úmrtí. Vybízím vás, abyste kouřil pouze turecký tabák, a doporučuji vaši manželce a rodině, aby příležitostně vykouřily cigaretu. Dámy z nejlepší rakouské a německé společnosti, dokonce z královských a císařských rodin mají ve zvyku kouřit, a pokud je mi známo, nikdy to nemělo špatné následky. Naše dámy velmi často trpí nudou, která je špatným rádcem. V takových případech cigareta přináší změnu do jejich monotónního života a často zabraňuje myšlenkám a činným horším, než si trouláme pomyslet.^{41/}

V podobném duchu se nesl i propagační článek o Huppmannově americké továrně v publikaci *Illustrated New York. The Metropolis of To-day*: „*Baron Huppmann je sám přesvědčivým důkazem o zdravotnosti jeho tureckých cigaret a toho, jak podporují dlouhověkost. Kouří 12–15 cigaret největší velikosti denně a má klidné nervy, těší se zdravému spánku a vynikající chuti k jídlu.*“^{42/}

RODINA HUPPMANNOVA V SOLNICI A OKOLÍ

Také na Solnicku se Huppmann pustil do podnikání. V roce 1869 založil v bývalém pivovaru v Kvasinách továrnu na likéry se stejným názvem jako měly jeho cigaretové továrny: „Laferme“. Jejím ředitelem se stal Josef Archleb, kterému ji Huppmann po několika letech prodal a Archleb v roce 1877 přenesl výrobu do Dobrušky, kde ji nadále provozoval pod stejným názvem.^{43/}

V roce 1870 se Huppmann stal členem společnosti, která usilovala o koncesi na stavbu železnice z Ústí nad Orlicí do Broumova (spolu s knížetem Colloredo-Mansfeldem, hrabětem Kolowratem, broumovským továrníkem Schrollem a dalšími). Nakonec ale koncesi dostala jiná firma.^{44/}

O tom, že rodina Huppmannova skutečně v Solnici, resp. Kvasinách často pobývala, svědčí především knihy zámeckých účtů ze 70. a 80. let. Více dokladů Huppmannovy éry se ve fondu solnického velkostatku bohužel nedochovalo. V účtech

41/ FARNHAM, A. S.: *Let's Smoke Right To Keep Fit. Being a Hatful of Reasons Why Every Man Ought Judiciously To Take Tobacco For His Health's Sake*. New York, 1988, s. 4.
<http://legacy.library.ucsf.edu/tid/py185e00/pdf;jsessionid=9BDE863F2085D5CEA-34098058FCD9501.tobacco03> [cit. dne 4. 6. 2015].

42/ *Illustrated New York. The Metropolis of To-day*. 1888, s. 127.
<https://archive.org/stream/illustratednewyo00newy#page/127/mode/1up> [cit. dne 4. 6. 2015].

43/ Riegrovův slovník naučný, díl XII., Doplnky a opravy, Praha 1890, s. 214–215, heslo Archleb Josef.
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/MShowPageDoc.do?id=4572047&mcp=&s=djvu&author=> [cit. dne 4. 6. 2015].

Josef Archleb se později stal starostou Dobrušky a osobností, která měla zásadní vliv na hospodářský rozvoj tohoto města. Původně Huppmannovu značku Laferme dodnes na dobrušské radnici připomíná propagační dekorativní panel s tímto nápisem a pohledem na Archlebovu továrnu, jedno z raných děl proslulého malíře Františka Kupky.

44/ *Neue Freie Presse*, r. 1870, č. 2124, 28. 7. 1870, s. 11.
<http://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=nfp&datum=18700728&seite=11&zoom=33> [cit. dne 4. 6. 2015].

se objevují výdaje na úpravy zámku a jeho okolí, šití oděvů a obuvi u solnických krejčích a ševců, ale i dovezení jezdeckého koně ze Simmenau. Výdaje na cesty a telegramy ukazují, že celá rodina pobývala střídavě v Drážďanech, Kvasinách i Simmenau. U příležitosti své stříbrné svatby v roce 1875 manželé založili nadaci pro chudé školní děti ze Solnice a Kvasin.^{45/}

Největší úpravou kvasinského zámku byla přístavba šikmého křídla s loveckým sálem v přízemí a dvěma pokoji v patře v roce 1874.^{46/} Velkou slávu zámek zažil v roce 1877, kdy se v zámecké kapli provdala jedna z Huppmannových dcer, Josefina, za francouzského šlechtice a důstojníka Pierra Fernanda Hecquet d'Orvala.^{47/}

V říjnu a listopadu 1884 byli v Kvasinách na návštěvě manželé Havemeyerovi z New Yorku. Ze zámeckých účtů víme, že jeden z úředníků velkostatku zařizoval pro Havemeyera na Okresním úřadě v Rychnově povolení k nošení zbraně.^{48/} Dá se předpokládat, že přijeli na loveckou sezónu. Havemeyerovi byli významná americká rodina podnikající v cukrovarnickém průmyslu, jeden z nich byl také po tři období starostou New Yorku. Kniha zámeckých účtů bohužel neuvádí křestní jméno, ale nejpravděpodobněji Kvasiny navštívil Theodore Havemeyer, první prezident americké golfové asociace, s manželkou Emily. Tento pár se totiž o půl roku dříve účastnil svatby Huppmannovy nejmladší dcery Nadine v New Yorku, jejich dcera dokonce šla za družičku.

Huppmannovi se při svých pobytech v Kvasinách zapojili do místního kulturního a společenského života. Už v srpnu 1868 se „*baronka Huppmannova s rodinou*“ zúčastnila akademie, kterou pořádala měšťanská beseda ve Vamberku ve prospěch stavby Národního divadla.^{49/}

Zajímavou zprávu přinesly noviny Posel z Prahy v prosinci 1869 v souvislosti se zřízením třetí třídy v solnické škole: „*Taktěž majitelé panství solnického, p. bar. Huppmann s chotí, jeví náklonnost k naší mládeži. Paní baronka, ač českého jazyka mocna není, poslední zkoušku svojí přítomností poctila a s pozorností průběh její sledovala, při čemž jí znalost polského i ruského jazyka dobře napomáhala, na konci pak pilné dítky penězi a chudší i šatstvem podělila. Nyní jako i roku lonského 100 zl. r. č. zaslala, aby za ně k štedrému večeru chudému žakovstvu šatstvo se opatřilo.*“^{50/}

O deset let později Huppmannův syn Sergej dokonce sám účinkoval na koncertu pořádaném rychnovským gymnáziem ve prospěch jeho chudých studujících.^{51/}

45/ SOA Zámorsk, f. Velkostatek Solnice, kn. 1160, kniha zámeckých účtů za rok 1878.

46/ SOA Zámorsk, f. Velkostatek Solnice, kn. 7, s. 17–18.

47/ SOA Zámorsk, Sběrka matrik východočeského kraje, inv. č. 8698, sg. 150–6084, Matrika oddaných Solnice 1854–1902, s. 203.

48/ SOA Zámorsk, f. Velkostatek Solnice, kn. 1166, kniha zámeckých účtů za rok 1884.

49/ Národní noviny, č. 37, 23. 8. 1868, s. 2.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=5852355> [cit. dne 4. 6. 2015].

50/ Posel z Prahy, č. 145, 4. 12. 1869, s. 3.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=11112096> [cit. dne 4. 6. 2015].

51/ Národní listy, r. 19, č. 291, 6. 12. 1879, s. 3.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=5391803> [cit. dne 4. 6. 2015].

Ze zámeckých účtů a z některých novinových článků vyplývá, že Huppmannovi udržovali styky s okolní starobytlou šlechtou, především Dobřenskými v Potštejně, ale i Kinskými, Kolowraty nebo Colloredo-Mansfeldy.

Velkou událostí pro Solnici a široké okolí byla přestavba farního kostela sv. Jana Křtitele v letech 1869–1870, kterou Huppmann z velké části financoval. Kostel byl tehdy upraven do dnešní podoby, dostal mj. novou věž. Na památku majitele velkostatku je nad vstupními dveřmi do kostela vytesaný jeho erb.

Přestavba byla završena slavnostním vysvěcením upraveného kostela. Tato slavnost je podrobně popsána v solnické farní kronice i v katolickém časopisu Blahověst.^{52/}

„V předvečer slavnosti uspořádalo město na počest patrona průvod s hudbou, cechovními lucernami a novými krásnými ke dni tomu z Prahy objednanými lampiony. Na znamení z hmoždířů hnul se průvod za valného účastenství obecnstva ku Kvasinskému zámku; na dvoře shromáždili se s lampiony tak, že činili začátečné písmeny jména páně baronova J. H. Když po provedení dvou přiměřených čtverozpěvů a hlučném provolání slávy p. baronu a rodině jeho průvod zpět bráti se chtěl, byl zadržán a do zámecké zahrady uveden, kde naň čekalo řídke, nevidané překvapení. Od mladých baronů, synů p. patrona – zapálen krásný ohňostroj.“^{53/}

Druhý den se slavnostní průvod vydal nejprve z náměstí ke kostelu, kde se přidalo 18 duchovních, a potom ke kvasinskému zámku, kam o den dříve přijel generální vikář královéhradecké diecéze Jan Rais. Ten se tam k průvodu přidal spolu s Huppmannovými. Vikář Novák z Vamberka po svěcení z kazatelny „vzdal díky nejprv Bohu, na to šlechtnému patronovi svob. pánu Huppmannovi a jeho nábožné choti za ty mnohé a velké oběti, které za krátký čas svého pobytu v Čechách ku počtě Boží byli spanilomyslně věnovali.“^{54/}

Zajímavé svědectví o Huppmannovi, které ho staví do poněkud odlišného světa, přináší farní kronika ze Skuhrova nad Bělou. Tehdejší farář Petr Henč do ní zaznamenal toto: „Konečně v roku 1867 zakoupili nynější majitelové panství toto. Jmenují se nyní baroni z Valbella, prve Josef a Kateřina Huppmannovi, majetníci rozsáhlých továren na doutníky v Oděse, v Moskvě, v Petrohradě, v Drážďanech a držitelové kolika domů. Panství to zakoupeno za 780 000 zl. v hotovosti složených. Pan baron vydává se za „horlivého“ katolíka veřejně, ale nedokazuje to skutky; paní baronka je helvetka.^{55/} Po mém přesvědčení nejsou, jsouce cizozemci, ani kněžím, ať vyšším, ať nižším, nakloněni, tím méně lidu, jehož jazyk, ač mluví kolika jinými, neznají a jemuž se přiučiti nechtějí. Češi jsou pryč „eine schmutzige und diebische Nation“, řekly to přítelkyně její, zrazujíc jim, by se v Čechách nezakupovali; tak mně, úklonu jí činnějšího první, uvořala; načež jsem ovšem patřičně replikoval, a sice: že jsem študoval tři roky bohosloví ve Vídni, že nám bylo spolužáky spíláno, „že před každým Čechem hřebek ve zdi se třese“ a já že jsem v nevoli spravedlivě odvětil: „Ano, ano, před Čechem hřebek se třese ve zdi,

52/ Blahověst, r. 20, č. 28, 5. 10. 1870, s. 444.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=4017774&picp=&it=&s=djvu> [cit. dne 4. 6. 2015].

53/ Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou, f. Farní úřad Solnice, Kronika fary římskokatolické církve v Solnici, sign. C 336/1–3, s. 323–328.

54/ Blahověst, r. 22, č. 32, 15. 11. 1872, s. 506.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=4018992> [cit. dne 4. 6. 2015].

55/ Ve skutečnosti byla luteránka, ale pro katolického faráře to nejspíše nehrálo roli. Zásadní pro něj bylo, že nebyla katolička.

ale přijde Němec, vytáhne jej, strčí do kapsy a řekne, že Čech jej ukradl!“ Ověsem že se nelíbilo paní patronce vyjádření mé, jakož se nelíbil výrok její mně. „Jaká půjčka, taková odplátka.“

Když v roce 1871 ten kulturní boj v Prusku nastal a duchovenstvo katolické, hájíc neohroženě zásady své proti všemohoucnosti Bismarkově, žalářováno bylo proto, že Bohu poslušnost vypověděti nechťelo, tu přidal se pan baron Huppmann k straně Bismarkově a vydal v Stuttgartě u E. Müllera brožurku časovou, zvanou: *Die deutschen Reichsrathwahlen und die Priesterherrschaft*“, v níž vyšším hodnostářům církevním šibenici přál a nižší duchovenstvo na pranýř stavěl. To ovšem jeho patolízalům mohlo pohodlné a příjemné býti, nikoliv však knězi katolickému.

První prací pana barona bylo přestavěti, vlastně upravití bývalý pivovar kvásinský v lihovar, zvaný „La Ferme“. Vyráběli chutné likéry druhů rozličných, laciných i drahých, rumy a kořalku, ve velkém a v malém v lahvičkách laciných ji prodávající, takže náš lid si záhy přivykl tomuto otravnému léku, hloub a hloub klesaje, obraz Boží zpřizňoval. Měli však prý správce při tom evanjelické, myslivše toliko na sebe, aby, až účet od nich bude požádán, ani kopati, ani žebrati nemuseli. Deficit rostl rok od roku, a teprv když dosáhnul výše 40 000 zl., „La Ferme“ vzala za své. Demoralisace však lidu zůstala a jen poznenáhle napomínáním a vyučováním vykořeněna bude.“

Na ozdobu chrámu Páně mně pan patron kostelní nepřispěl sám ani haléřem, ač to třikrát mně rukodáním slíbil; teprve syn jeho, Sergius, mladý pan baron, v roce 1877 částkou 25 zl. na malbu a štafírování to učinil.^{46/}

Další farář k tomu už poté, co byl velkostatek prodán, dodal: „Nebyla, v pravdě, bývalá vrchnost baroni Huppmann de Valbella, sám baron Josef, choť jeho Kateřina a celá rodina, mimo jediného syna Josefa, který vystupoval kavalírsky, příznivou ani lidu našemu, ani víře jeho, ani kněžstvu. Panství Solnici se zbožím k němu náležejícím drželi po 23 roků a těžili z něho, ale většina výtěžku šla za hranice! Když přijeli na panství, byli v rozkvětu, ale od rusko-turecké války datuje se úpadek. Baron Josef Huppmann byl taktéž zapleten do jakýchsi nepořádků v dodávkách obleků a životních potřeb ruské armádě na Balkáně. Po propuknutí, tj. odhalení, učiněn na velkostatek Solnici dluh 400 000 zlatých. Ale i v rozkvětu patronátní duchovenstvo nemělo u nich příznivců.“^{46/}

Huppmannova éra v Solnici skončila po 23 letech v roce 1890, kdy byl velkostatek prodán za 1 150 000 zlatých firmě bratří Goldsteinů a Ollendorfu z Katovic a Varšavy.^{58/}

SKLONEK ŽIVOTA

Huppmannova manželka Katharina zemřela v září 1890 v Simmenau. Její ovdovělý muž v následujících letech trávil hodně času v Meranu, oblíbeném lázeňském letovisku v Alpách (tehdy stále ještě v Rakousku-Uhersku). Zakoupil tam dvě vily, z nichž jednu pojmenoval po dceři Nadine, a další dvě nechal postavit za účelem pronájmu.^{59/}

56/ SOKA Rychnov nad Kněžnou, f. Farní úřad Skuhrov nad Bělou, Kniha pamětní fary Skuhrovské, sign. C 357, s. 300–302. Psáno před r. 1880.

57/ Tamtéž, s. 302–303. Psáno patrně po r. 1898.

58/ Národní politika, r. 8, č. 115, 27. 4. 1890, s. 4.

<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=10609343> [cit. dne 4. 6. 2015].

59/ Meraner Zeitung, r. 29, č. 31, 13. 3. 1895, s. 3.

<http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/1//13.03.1895/42174/3/filterId-1%0142174%01284356-query-huppmann.html> [cit. dne 4. 6. 2015].

Der Burgräfler, r. 13, č. 64, 10. 8. 1895, s. 5.

Zemřel ve své vile Nadine v Meranu 2. srpna 1897 ve věku 83 let. Jeden článek z meranských novin uvedl, že trpěl silným astmatem a zemřel náhle a nečekaně.^{60/} Jiné noviny napsaly, že se zastřelil ranou do srdce.^{61/} Jeho tělo bylo po železnici dopraveno do Simmenau, kde byl pohřben.^{62/} Tamní zámek byl v 50. letech 20. století srovnán se zemí, o jeho hrobu se mi nepodařilo nic zjistit.

ZÁVĚR

Josef Huppmann von Valbella je příkladem úspěšného podnikatele 19. století, jehož obchodní aktivity sahaly od Moskvy až po New York. Z dnešního pohledu je předmět jeho podnikání samozřejmě poněkud kontroverzní a příliš šťastný nebyl patrně ani samotný závěr jeho života. To však nic nemění na tom, že tento majitel solnického velkostatku byl osobou, která svým významem dalece přesahovala hranice podorlického regionu.

Do dnešní doby zde po něm zůstaly především dvě hmatatelné stopy: přístavba kvasinského zámku s loveckým sálem a jeho kamenný erb nad vchodem do solnického kostela sv. Jana Křtitele.

V průběhu zpracování tohoto příspěvku se osobnost Josefa Huppmanna von Valbella stala shodou okolností překvapivě aktuální. Jeho praprapravnučka (pravnučka nejmladší dcery Nadine) dosáhla obnovení soudního sporu o zámek Opočno na základě toho, že byl v almanachu z roku 1913 označen za Žida, a při konfiskaci majetku jeho potomků z rodu Colloredo-Mansfeldů se tedy mohlo jednat o rasovou perzekuci.

SUMMARY

This article gives a biography of Josef Huppmann von Valbella (1814-1897), the founder of Laferme tobacco factories in St. Petersburg, Moscow, Odessa, Warsaw and Dresden and Monopole Tobacco Works in New York. He was one of the world's earliest cigarette producers, if not the very first. In 1868 he was ennobled in Italy and his children married members of several European aristocratic families. In 1867 he purchased the Solnice estate. He financed the reconstruction of the St. John Church in Solnice into its present state.

<http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/7//10.08.1895/49828/5/filterId-7%0149828%01371214-query-huppmann.html> [cit. dne 4. 6. 2015].

Bozner Zeitung, r. 53, č. 194, 26. 8. 1895, s. 1. <http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/2//26.08.1895/30959/1/filterId-2%0130959%01190333-query-huppmann.html> [cit. dne 4. 6. 2015].

Meraner Zeitung, r. 29, č. 125, 18. 10. 1895, s. 3. <http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/1//18.10.1895/42266/3/filterId-1%0142266%01285668-query-huppmann.html> [cit. dne 4. 6. 2015].

60/ Meraner Zeitung, r. 31, č. 93, 4. 8. 1897, s. 3. <http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/1//04.08.1897/42540/3> [cit. dne 4. 6. 2015].

61/ Bozner Nachrichten, r. 4, č. 178, 7. 8. 1897, s. 4. <http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/37//07.08.1897/123499/4> [cit. dne 4. 6. 2015].

62/ Meraner Zeitung, r. 31, č. 94, 6. 8. 1897, s. 2-3. <http://digital.tessmann.it/tessmannDigital/Zeitung/archiv/Seite/Zeitung/1//06.08.1897/42541/2> [cit. dne 4. 6. 2015].

Obr. 1. Huppmannův erb nad vchodem do kostela sv. Jana Křtitele v Solnici. Foto. T. Vinterová 2015.

Obr. 2. Krabička tabáku Monopol Tobacco Works s Huppmanovým erbem. Zdroj <http://www.worthpoint.com/worthopedia/vintage-monopol-london-club-tobacco-469782655> ze dne 15. 4. 2015.

Obr. 3. Pohled na továrnu Laferme ve Varšavě roku 1878. Zdroj Puc, Bronisław: *Fabryka papierosów, cygar, tytoniów i tabaki pod firmą „Laferme“*.

<http://sklep.antykwariat.biz/object/index/id/5530> ze dne 15. 4. 2015.

Obr. 4. Výroba cigaret v továrně Laferme ve Varšavě roku 1878. Zdroj Puc, Bronisław: *Fabryka papierosów, cygar, tytoniów i tabaki pod firmą „Laferme“*.

<http://sklep.antykwariat.biz/object/index/id/5530> ze dne 15. 4. 2015.